HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

ה) [נקמן כה:], ו) [זבחים קיד. וש"נ], ז) [ינמות פג:] לקמן יח. בכורות מב., ד) [לעיל י: וש"נ], ט) [חולין נח. וש"נ],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין ממירין בהן ואי טולדי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ה"ק מקדישין. הולך לוסיף וממירין בהם משום פיפא ושוכין שקדשו כו' כמ"ש רש"י (לא כתוס' ד"ה ס"ק. ונראה דמש"ה כו'): [ב] שם ונאכלין. ל"ל ונאכלת: [ג] ואינו נאכלין בעזרה ל"נ וכ"ל ונאכלת לעולם וכ"ה לקמן דף סה: [ד] תניא ר"ח. ל"ל תנן ר' אלעזר (עפיו"ט פפ"ח דיומא): [ה] דאמינה לא מקדשין. ל"ל לא מיקדש: [ו] ל"א אבל כו' עד דקדש לגופיה ל"נ לפירש"י ולהגרסמן כל"ל ל"א תנן ר"מ עד ויולא דופן אבל כלאים כו': [ז] רש"י ד"ה במקדש וד"ה הני וד"ה כלאים הד"מ:

רבינו גרשום

תני הכי מקדישין אברין וממירין בהן: ועוברין שקדשו בבטן אמן. כגון שהקדישן ואח"כ נתעברו אין ממירין בהן ולעולם הא נמי בולדי קדשים מיירי אבל בעוברין דעלמא ליכא למשמע מינה אכתי דקדישי: אר' ר' יהודה. אימא רישא מקדישין אברין וממירין בהן (והיכי) והיינו ממירין בהן והא לית ליה לר' יהודה האומר רגלה של זו עולה כולה עולה והכי נמי לענין תמורה: א"ל ר' דיהא אמר ר' יהודה דאי הקדיש אבר שהנשמה תלויה בו דקדשה כולה. ובההוא אבר קאמר מקדישין איברין וממירין בהן ולעולם בולדי קדשים קא מיירי: ל"א אבל לא ממירין קתני מיהת מקדישין עוברין. א"ל כגון דאקדישינהו לדמיהו דכותה גבי אברים דאקדיש איברים לדמיהו וטעמא משו' דאקדישינהו לדמיהו אין ממירין הא אקדישינהו לגופיהן קדשי למעבד תמורות הא אמר ר' יהודה אברים לא קדשי למיהוי כולה תמורה וליכא לאוקומה כר' יהודה א"ל כי תנן מקדישין עוברין בולדי קדשים קתני אי בולדי קדשים כו' כדתרצינן לעיל בלישנא קמא: ומצא בה בן ארבעה חי. בבהמה דקה מיירי דמיעברה לה' חדשים: בהוייתן הן קדושים. בשעה שיצאו לאויר העולם ובתראה ו) דנתעברה ובסוף הקדישה דלא קדיש וולד דלא אקדיש אלא אם לחודה: אין קדשין. להיות תמורת קדשים: ואין מקדישין. לעשות תמורה שאם הקדשים הן כלאים וטרפה לא אלימי דלא קדישי למיתפס בחמת חולין בתמורתן: תניא. אמר ר' קאי אדר' אלעזר: אלא אי אתה מוצא. דאיצטריך למימר דלא מקדישין אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה דמעיקרא קדשה כי הויא שלימה והשתא כי נטרפה לא מקדשה לעשות תמורה: וכן במקדיש וולד במעי אמו ואח"כ יצא דרך דופן. [דמעיקרא קדיש והשתא כי יצא דרך דופן לא מקדיש לאיתפוסי בתמורה] אבל טרפה [כ"ן מעקרו קודם הקדש ויוצא דופן (לאחר) [מאחר] שנולד לא קדשי גבי קדשים. והאי לאחר שהקדיש יצא דרך דופן והאי ואח"כ יצא דרך דופן כגון שנגמטו או שנעקרו כותלי בית הרחם אלמא קדיש וולד במעי אמו ותיובתא לבר פדא: אמרי בעובר תם במעי תמימה אפי' בר פדא מודי ל"ר יוחנן דקיימ. דומיא דהאי מקדיש וולד ואח"כ יצא דרך דופן דהיינו תם במעי תמימה כל זמן שהוא במעיה לא נחלקו כו': ל"א אבל טומטום וכלאים ואנדרוגינוס אי אתה מוצא כו'. כלומר הני תרי טרפה ויוצא דופן מצית מוקמת לה אפי' בחולין כדאמרן אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא בקדשים דקדישי אלא בולדי קדשים בעוברי קדשים דהני לא הוו להו שעת הכושר מעולם דמשעת יצירת נפסלו נעשו כלאים וטומטום ואנדרוגינוס (אלא) לא קדשו אלא אגב אימיהו להכי קאמר אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים וכר' יהודה דאמר הולד עושה תמורה: הלין הוא דל"א קדשין נופיהו. אלא אגב אימיהו דלא קדישי אלא לדמים משום דבעלי מומין נינהו אבל עוברין אחרינו אחרינן נינהו קדשי גופייהו אפי' במעי אימן חולין וקשיא לבר פדא אמר אביי בתם במעי תמימין כו' כדלעיל:

ו) נראה דל"ל ונתרפה דהקדישה ונגמוף נתעברה וכו'.

עין משפט נר מצוה

צו א ב מיי' פ"ד מהל' תמורה הל"ג:
צו ג ד מיי' שם פ"ח שם הלכה י"ז:
צח ה מיי' שם פ"ד הלכה ט ופט"ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה מ:

מוסף רש"י

בהוייתן הן קדושים. בולדתן מתקדשות (זבחים קיד.) כשולדים הן קדושים ולא כמעי אמן (מנחות פ. מכת"י) ולהכי נקט לשון בהוייתן, משום דהא דוולדות קדשים קדושים נפקא לן בפ"ק דבכורות מיסיני לך, דכתיב רק קדשיך, אלו המתנדבות, אשר יהיו לך, אלו הולדות (שם, דבמי"ז זבחים שם). כלאים. פסול להקרבה דכתיב (ויקרא כב) שור או כשב, פרט לכלאים, כי יולד פרט ליולא דופן, והכך המשה יליף ר' אליעזר מקרא' בפ' יש בקרבנות (לקמן יז.) דלא חיל קדושה עליהן, ואע"ג דשאר פסולי הקרבה כגון רובע ונרבע מוקדם ונעבד ואתנן ומחיר אינה עליהו קדושת הגוף ואריכין מוס קבוע ליפדות עליו ולאחר פדיון אסורין בגיזה ועבודה, הני לא חיילי עליהו אלא קדושת דמים כדיקלא בעלמא ונפדין בלא מוס ומותרין בגיזה ועבודה לאחר פדיון (יבמות פד.). לא קדושין בתמורה. לא מיבעיא תחלת הקדש דלא קדשי, דאפילו בעל מוס שקדש מומו לתקדשו לא נחתא ליה קדושת הגוף כדאמר בבכורות בפ"ב (יד.) אלא אפילו אם המיר קודש בהן הני לא מקדשי, דאילו בעל מוס חייבא עליה קדושת הגוף ליאסר בגיזה ועבודה אף משיפדה, דכתיב (ויקרא כז) טוב בטוב אם המר ימירנו, אפילו הכי אהני לא חייבא (יבמות שם) אע"פ שהתמורה חלה קדושת הגוף על בעל מוס קבוע, אינה חלה על אלו, וכל שכן שאין קדושת הגוף חלה עליהן בהקדש דאפילו בעל מוס דמים בעצים ואבנים ואינן צריכין מוס לפדות (לקמן יז.). ולא מקדישין לעשות תמורה. שאם הם קדושין אין עושין תמורה, והיכי דמי שהן עצמן קדושין, הא אין נתפסין בקדושה, כגון שהיו ולדות קדשים, דקדשי אבר אמן (בכורות מב.). אי אתה מוצא אלא במקדיש כו'. אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס שנפסלו משעת יציתם אי אתה מוצא שיקדים אלא בולדות קדשים, שהיתה אמן קדושה, ומה תקנתם יהיו ויפקחנו ויפדם ויאכלם והטרפה תקנה (יבמות פד.).

שינויי נוסחאות

א) אבל לא ממירין בהן (ש"ס) ב) בהן אי בולדי (ש"ס) ג) עבדי תמורה הא (ש"ס) ד) אין הולד עושה תמורה הא נמי ר' יהודה דאמר הולד עושה תמורה אי (ש"ס) ה) בכל נמי בדבר שהנשמה תלויה בו וכדבר חסדא. על מיצות במלי עפקינן דעושה אותה טריפה נרסה על כל מיצה קו מלמעלה כי לפ"ד לאוי למתקו (ש"ס) ועי' גי' אחרת בהסמוך שיטה כפוף המעכת. ו) תני חדא אינו (ש"ס) ז) ליום ולילה אחד (ש"ס) ח) אדם ונאכלת בכל מקום בעזרה ונאכלת לעולם מאי לאו (ש"ס) ט) תיבות ולרי קדשים נמתק (ש"ס) י) ועי' גי' אחרת בהסמוכות שיטה שכפוף המעכת. יא) בס"ד: נתעברה יב) ת"ש ר' אלעזר אומר (ש"ס) יג) ל"ל תנן יד) (צ"ע) טו) ונגיע אמר רבי זכי מאחר (ש"ס) טו) ויצא דרך דופן (ש"ס) יז) נשנה אחרינא אי אתה מוצא כו'. (ש"ס) יח) ל"ל וכו' עד ולד מיהא קדיש לגופה, ס"ש אינו וכן נראה מרש"י ד"ל אבל הרגמ"א גרים לה (ש"ס) יט) פליגי בהם תמעי (ש"ס) כ) ל"ל דבר פלא סבר דאמינה לא מיקדשא. (יעב"ץ) כא) לאמינה לא קדוש גופה אלא לדמי איהו נמי (ש"ס) כב) כהן כלומר מקדישין לאו אעוברין קאי וחסורי מחסרי והכי מתרצא

מקדישין איברים וממירין בהן כו' (ש"ס) כג) סיפא דהן מתניתין בפ' (ש"ס) כד) ממירין איברין בשלמים (ש"ס) כה) תחת שלימה זו לא (צ"ע) כו) אבל תנא בעוברין אין כו' אי דאמור ולד (ש"ס) כז) עלמא סברי הוחלא (ש"ס) כח) על העוברא ממה: וכ"ל אחר על אחבריה מכח כסיא מעוברא בשעת הקדש וקדיש לגלתר דלמא כולד וכו' (ש"ס) כט) קמא סבר ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים ותנא בתרא סבר (ש"ס) ל) הד"ל (צ"ע) לא) אמו הוא כשהקדישה (ש"ס) לב) קדושין הס"ד ומה"ד ולא מקדישין לעשות בהמה אחרת תמורה אם (ש"ס) לג) ורבי מפרש (ש"ס) לד) דליהוו מקדשין מאחר (ש"ס) לה) דאיצטריך (צ"ע) לו) הכלאים והד"ל (צ"ע) לח) אמן לאחר שקדשה אלמא. (צ"ע) לט) קדיש לגמרי למעבד (ש"ס) מ) שיך לדף י ע"ב, מא) ל"ל מקדמהכד ליה רבי יוסי והלא וכו' (רש"ש) מב) אם דרשינן (ש"ס) מג) נ"ל לא נרס"ש דף י ע"ב, מד) ל"ל האבר (צ"ש) מה) ל"ל לר' מאיר.

[א] הכי קאמר מקדישין איברין וממירין בהן [ב] אבל לא ממירין [אברים] בהן ועוברים שקדשו במעי אמן אין ממירין בהן [ג] [ד] בולדי קדשים במעי אמן הוא דלא [ג] עבדין תמורה הא אבראי עבדי והא תנן אין [ה] הוולדות עושין תמורה הא מני רבי יהודה היא אי רבי יהודה אברין מי קדשי הא לר' יהודה ליה האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אמר ליה הכא [ו] במאי עסקינן בדבר העושה אותה טרפה לימא כתנאי [ז] השוחט את החטאת ומצא בה בן ארבע חי [ח] קתני חדא [א] אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה ואינה נאכלת אלא לפנים מן הקלעים ואינה נאכלת אלא ליום [ט] אחד ותניא אידך נאכלת לכל [ב] אדם [י] ונאכלין בכל מקום [ג] ואינן נאכלין בעזרה מאי לאו תנאי היא דמר סבר קדושה חלה על עוברין ומר סבר אין קדושה חלה על עוברין לא הני תנאי בהא קא מיפלגי דמר סבר [ג] ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים ומר סבר [ט] ולדי קדשים [ב]במעי אמן הן קדושים [י] ואיבעית אימא חד תנא הוא חדא מהלין מתנייתא במקדיש בהמה ואח"כ נתעבדה [יא] וחדא מנהון שהקדישה מעוברת [ד] [יב] [יג] תניא רבי אליעזר אומר [ג] כלאים [יד]וטרפה ויוצא דופן וטומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדישין ואמר שמואל [ה]לא קדושין בתמורה ולא מקדישין [יז] [לעשות] תמורה ותניא א"ר [יח] מאיר מאחר שאינן קדושין היאך מקדישין אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואחר כך נטרפה במקדיש ולד ויצא [יט] [דרך] דופן אלמא קדיש ולד אמרי בתם במעי תמימה אפילו בר פדא נמי מודי דקדיש לא נחלקו אלא בתם במעי בעלת מום בר פדא סבר כיון דאימיה לא [ה] מקדישין קדושת הגוף הוא נמי לא קדיש ורבי יוחנן סבר הני כב' בהמות נינהו אימיה היא דלא מיקדשא [ו]אבל הוא קדוש [ז] לישנא אחרינא [יז] [יח] אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים [ח] וכרבי יהודה שהיה אומר הולד עושה תמורה הלין הוא דלא קדשי גופייהו אבל עוברין אחרים קדושין אמר אביי תם במעי תמימה דברי הכל קדיש גופיה אלא כי פליגי [יט] במעי בעלת מום [כ] דבר פדא סבר כיון דאימיה [כא] נמי לא קדיש גופה איהו נמי לא קדיש אלא לדמי רבי יוחנן סבר [כב]עובר לאו ירך אמו הוא ואע"ג דאימיה לא קדשה לגופה ולד מיהא קדיש לגופיה: א"ר יוסי והלא במוקדשין האומר רגלה של זו כו':

תנו

[כג] הא מני ר' יהודה היא. יש ספרים גרסינן אי ר' יהודה דיקא היכי מתוקמא דקתני ולא אברין דחולין בשלמים דקדש דמשמע תמורה הוא דלא עבדי אברין לבהמה דליחול קדושת תמורה על כל גוף הבהמה משום אבר דידיה שהמירו בשלמים הא מיקדש קדישי אברים בתחילת הקדש אם הקדיש אבר אחד פשטה קדושה בכולה דהא תנא דמתני' האי סברא אית ליה [כד] מדקמהדר ליה והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה מכלל דמודה תנא קמא בתחילת הקדש דפשטה בכולה ור' שמעון הוא דהוי בר זוגיה דרבי יוסי לקמן בברייתא ואמר בתחילת הקדש כולה עולה ומשמועינן בתמורה דלא מ"ש דדרים בהמה בבהמה אי משום דמקיש תמורה למעשר בסיפא דפירקין מה מעשר קרבן יחיד כו' ומהיכא היקשא גופא יליף מה מעשר אינו נוהג באברים אף תמורה אינה נוהגת באברים והכי אמרינן בפרק בהמה המקשה (חולין דף סט:): דאי רבי יהודה האמר לקמן בברייתא דלא פשטה קדושה בכולה הכא במאי עסקינן דדייקינן הא דלא ע"י תמורה קדשה כל בהמה ע"י אבר אחד כגון שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו דאמרי' לקמן מודה ר' יהודה בדבר שיעשה אותה טרפה כגון אם הקדיש אחת מרגליה מן הארכובה ולמעלה הרי כולה עולה ובתמורה [כה] לא דדרשי' בהמה בבהמה ע"כ לשון רש"י ונראה דאין צריך לגרות כל זה דמשמע דפריך מטעם דמהדר ליה ר' יוסי והלא במוקדשין כולה מכלל דמודה ת"ק בה ובפ' בהמה המקשה (גז"ש) יש לשון אחר דרבי יוסי דלענפשיה קמהדר אבל תנא קמא פליג עליה אפילו בתחילת הקדש ואם כן איכא למימר דרבי יהודה היא: הכי קאמר מקדישין איברין וממירין. כך גירסת רש"י וכ"ל אם פשטה קדושה בכל הבהמה ע"י קדושת [כו]הבהמה ממירין בכל הבהמה אבל אמר אבר זה של חולין תהא תמורה לא אמר כלום ונראה דמשום הכי דחיק רש"י לגרות וממירין משום דפריך עלה בסמוך אברים מי קדישי דאי לא גרס וממירין היכא דאמרינן דאמר אברין ממירין ועל כרחין היינו כשהקדיש האבר ופשטה קדושה בכל הבהמה ולא נהירא לגרוס וממירין הדא דאינו ברוב הספרים ועוד דבמתניתין גבי חמור בתחילת הקדש מבתמורה תני דאי גרס וממירין אין זה חומר בתחילת הקדש מבתמורה ולכך נראה דלא גרס ליה והא דפריך עלה בסמוך אברים מי קדשי משום דקתני מקדישין עוברין ואברים ודוחי אבר לחוליה לא הקדישו אי לא דפשטה קדושה בכל הבהמה: השוחט את החטאת. כגון שעירה דאינו כשבה אי אפשר לילד מוך שנתה כדאיתא בבכורות (דף יט:): ומצא בה בן ארבע חי. דאינו בן ה' בבהמה דקה אינה ניתרת [כז]לרבנן בשחיטת אמו פרק בהמה המקשה (חולין דף עד.):

[כז] כדקדישה מעוברת: לא קדושין בתמורה. שאם הן חולין והמירן בבהמה קדשים אינם נתפסין ואפילו תמורה אחלה על בעלי מומין קבועין אינה חלה עליהן וכל שכן אם הקדישם ממש אינן קדושין: [כח] ואין מקדישין. אחר לעשותו תמורה אם הן קדושין והמיר בהמת חולין בהן. ורבי [כט] מאיר מפרש היכי משכחת לה דליהוי [ל] קדושין מאחר שהן אינן קדושת הגוף מהיכן יהו הן מקדישין ועושין תמורה והא עץ בעלמא ניהו: אי אתה מוצא. שיהו הן קדושים [לא]דלאיצטריך למיתני לא מקדישין אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה זו והאי קדושה היא דקדש הקדשה אם מומה: במקדיש ולד. במעי אמו דחיילה עליה קדושה מיד והדר יצא דרך דופן: [לב] [ז] הכי איצטריך למימר דאין מקדישין. וסיפא דמילתא מפרש בפרק יש בקרבנות (לקמן דף יח.): [לג] כלאים וטומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים. שנתעברה [לד]מהן בהמת קדשים לאחר שהקדשה אלמא קדשים עוברי מדקתני במקדיש עוברי ויוצא דרך דופן דהאי הוא דלא קדיש לגופה [לה] לגופיה לבעבד תמורה הא לא יצא דרך דופן קדיש בקדושה קמייתא קדושת הגוף ועביד תמורה וליכא לתרוצי קדושת דמים לא הוה עביד תמורה אפילו יצא דרך רחם: יהיה

שיטה מקובצת

תוס' ד"ה הא מני ר' יהודה היא וכו' אבל ת"ק פליג עליה. גליון והא דאמר בפ' בהמה המקשה דר' יוסי טעמא דנפשיה קאמר היינו לפי המתרץ דמודה ר' יהודה וה"ק והלא במוקדשין לדידי ולדידכו נמי בדבר שהנשמה תלויה בו ומודיתו בו והכי נמי בתמורה כן. תו"ה: תוס' ד"ה הכי קאמר וכו' על ידי קדושת אבר ממירין בכל הבהמה. עין בהשמטות בסוף המסכת: שם מי קדיש. עין בהשמטות בסוף המסכת: תוס' ד"ה ומצא בן ד' חי. דאי בן חמש הוי ליה כלו חדשיו בבהמה ואינו ניתר בשחיטת אמו לר"מ דאמר כלו לו חדשיו טעון שחיטה. תו"ה: